

F E J L E S Z T Ö

P E D A G Ó G I A

pedagógiai szakfolyóirat / 18. évfolyam, 2007/2.

25 ÉVES A BESZÉDVIZSGÁLÓ
ORSZÁGOS SZAKÉRTŐI BIZOTTSÁG

TARTALOMJEGYZÉK

3 / Iránytű

4 / A Beszédvizsgáló Országos Szakértői Bizottság múltja, jelene, jövője / *Győry Gáborné*

5 / Az első, nem bentlakásos logopédiai osztály / *Herzogné Fürst Beáta*

7 / Hogyan folytattuk „emberi erőfeszítéseinket”? / *Csabay Katalin*

10 / A beszéd fogyatékosok diagnosztikája / *Csabay Katalin*

12 / Varázsszavak – hétköznapi szavak – „élő szók” – élő beszéd – A népmese diagnosztikai jelentősége /
Moorébné Szikszai Klára

17 / Korai fejlesztés, beszédindítás / *Vanda Ildikó*

18 / Szociálpszichológiai szempontok a beszéd- és nyelvi fejlettség megítélésében /

Lányiné Engelmayer Ágnes

21 / Elmélet és gyakorlat határán: a beszéd feldolgozása / *Gósy Mária*

24 / Az olvasó agy / *Csépe Valéria*

30 / A kognitív funkciók megközelítése, fejlődése és neurológiai zavarai / *Horváth Szabolcs*

36 / A gyermeki nyelvfejlődés logopédiai szempontú értelmezése / *Fehérbé Kovács Zsuzsanna*

41 / A foniátria és a logopédia kapcsolata / *Balázs Boglárka*

44 / 5–10 éves gyermekek írásának fejlődéséről: óvodások spontán írása, alsó tagozatosok
helyesírás-fejlődése / *Lőrík József*

50 / A sajátos nevelési igényről – nemzetközi összehasonlítás / *Andrássy Ildikó*

76 / Ahány ország, annyi megoldás... / *Langerné Buchwald Judit*

80 / Summary

AHÁNY ORSZÁG, ANNYI MEGOLDÁS...

Projekt a hátrányos helyzetű gyerekek esélyegyenlőségének biztosítására Olaszországban

LANGERNÉ BUCHWALD JUDIT

A HÁTRÁNYOS HELYZETŰ GYEREKEK
INTEGRÁCIÓJA: FOGALMA ÉS TÖRVÉNYI
SZABÁLYOZÁSA OLASZORSZÁGBAN

A tanulmányban egy a hátrányos helyzetű gyerekek közoktatásba való integrációját elősegítő projektet és annak pedagógiai hátterét szeretném bemutatni, melyet két szervezet dolgozott ki egymással szoros együttműködésben: a Laboratorio Zonale Ausili (a szolgálat célja a hátrányos helyzetűek esélyegyenlőségének biztosítása) és a Centro Formazione e Ricerca Don Lorenzo Milani e Scuola di Barbiana (a központ feladata a Scuola di Barbiana és alapítója szellemi örökségének gondozása és újja-élesztése).

A projekt és a pedagógiai háttér részletes bemutatása előtt azonban szükséges az integráció és a hátrányos helyzetű fogalmak olaszországi használatának a pontos értelmezése. „L' inserimento degli handicappati” kifejezés szó szerinti fordításban azt jelenti, hogy a „hátrányos helyzetűek beillesztése (integrációja)”. A hátrányos helyzetű alatt az olasz nyelvhasználatban azokat az embereket értik, akiket a társadalom és annak erre specializált intézményei bármely okból kifolyólag (testileg, szellemileg, lelkileg, beszédkészségüket illetően sérültek; tanulási ill. magatartászávarral küzdenek; intézetben, nem megfelelő családi körülmények között, szociális értelemben hátrányos környezetben élnek, stb.) gyenge, hátrányos helyzetű, elszigetelt, a társadalom peremére szorult, illetve abból kirekesztett emberré válhatnak.

Az integráció olasz értelmezésben a következőket jelenti:

– a társadalomnak meg kell tanulnia kezelni a hátrányos helyzetűeket, hogy

mindkét fél számára tudatosuljon az individuuum mássága;

- a társadalmat képessé kell tenni arra, hogy verbális és szocio-emocionális szinten kommunikálni tudjon a hátrányos helyzetűekkel;
- a társadalomnak meg kell próbálnia a hátrányos helyzetűekkel interakciót folytatni, hogy mindkét fél kifejezésre tudja juttatni igényeit, érdekeit és nehézségeit, képes legyen azokat értékelni, valamint ezen keresztül meg lehessen valósítani a konstruktív konfrontációt közöttük. (Kasztantowitz, 1982)

A hátrányos helyzetűek társadalmi elszigetelésével, illetve kirekesztésével nem lehet azt elérni, hogy a társadalom megtanulja a hátránnyal élő emberekkel való normális és emberi bánásmódot. Első lépésként ezért az olasz kormány 1977. augusztus 4-én elfogadta azt a törvényt, amely biztosította a lehetőséget a hátrányos helyzetű gyerekek integrációjára a közoktatási intézményekbe. (Kasztantowitz, 1982) Az azóta eltelt években számos kísérlet történt az integráció és az esélyegyenlőség minél eredményesebb megvalósítására, melyek közül jelen tanulmány keretein belül a Scuola di Barbiana alternatív iskolamodell megalapítójának, Don Lorenzo Milani pedagógiai koncepcióján, illetve az ő általa kidolgozott kollektív szövegalkotás módszerén alapuló projektet szeretném bemutatni.

SCUOLA DI BARBIANA: DON LORENZO
MILANI PEDAGÓGIAI KONCEPCIÓJA

Olaszországban az 50-es évek végén gazdasági és társadalmi problémák miatt nem volt lehetősége a gyerekek egy részének, főleg a szegény sorból származóknak, a

továbbtanulásra. Don Lorenzo Milani a hátrányos helyzetű gyerekek esélyegyenlőségének biztosítására létrehozta a Barbiana nevű elszigetelt, kis hegyi faluban a saját pedagógiai elképzelésein alapuló iskoláját, amely eredményesen működött.

Az itt tanuló diákok hátrányos helyzetűek voltak, általában anyagi okok miatt más lehetőségek nem nyíltak a tanulásra vagy más iskolákban nem tudták teljesíteni a követelményeket és megbuktak, azaz nem nőttek fel az iskola elvárásaihoz. (Györfi Anna, 1989.)

A rendkívül szegényes körülményeket jellemezte, hogy nem voltak tankönyvek, egy összevont osztályban folyt a tanítás egy tanárral. Továbbá nem volt osztályzat, nem voltak vizsgák, nem ismerték a bukást és az évismételtést, aminek ilyen körülmények között értelme sem lett volna. Az ott tanuló diákok közül sokan sikeresen külső vizsgát tettek, később pedig tanárok és kutatók váltak belőlük. Így a Barbiana iskola diákjai a bizonyíték arra, hogy nem a gyerekek nem nőttek fel az iskola elvárásaihoz, hanem az iskola nem nőtt fel a diákokéhoz. (Die Schülerschule..., 1984, 5.)

DON MILANI PEDAGÓGIAI GONDOLATAI
KAPCSOLÓDÁS PEDAGÓGIÁJA

A hagyományos tantermi elrendezés – a katedra és vele szemben pedig a padok között ülő diákok – lassan átforgató, körkörös formát vett fel. Tanár és tanuló egyenlőségének, egymástól való távolodásának elhatárolt pozíciója átalakult egy egyenrangú, demokratikus kapcsolattá a tanítványai között.

Az oktatás-nevelés egész napos volt, reggel nyolctól este nyolc óráig tartott, néha még vacsora után is folytatódott.

A kapcsolódás pedagógiájának alapvető jellegetessége, hogy a tananyag kapcsolódott a környezethez, az emberi igényekhez és szükségletekhez. Don Milani életéből való, egyedi tanórákat szerzett: a tananyagot mindig a valóságból vezette le. Abból a környezetből indult el, ahol életek. A diákok szerettek meg és alkottak meg a saját ismereteiket. A részről eljutottak az egyetemességig.

Saját maguk építettek szimpadot, ahol ok adtak elő szindarabokat. A diákok megtanultak fényképezni, a filmet előhívni, nagytani és fixálni. Az újon elfoglalt egy víperát, és mielőtt elpusztították volna, alaposan tanulmányozták és összehasonlították a látottakat azzal, amit a könyvekben olvastak róla.

A kapcsolódás nemcsak a tananyag és a környezet között állt fenn, hanem Don Milani és tanítványai, a tanítványok családja és Barbiana lakosai között. Az iskolában a tanár és a diákok közösen állapították meg a szabályokat, melyek így számkra is elfogadhatók voltak. (Martini, 2002)

AZ IRÁS MŰVÉSZE

Az oktatás folyamában Don Milani atya számára a kommunikáció, a szó volt a legfontosabb eszköz. A legnagyobb öröszámban nyelvet tanultak, mindennek előtt az anyanyelvet, mert nélküle idegen nyelvet sem lehet elsajátítani. Úgy vélte, hogy az írás művészetet elsajátítható, melynek módszerét is kidolgozta. A szövegek megtanulása kollektív tevékenység volt. „Elsőként mindenki jegyzetlapokat tett a zsebébe és ahányszor egy ólete támadt, kivett léte, melyek naplójukban is megteremtették a lehetőséget a hátrányos helyzetűek esélyegyenlőségére és hozzájárulnak a közösségi megismeréshez és elfogadáshoz. A Centro Formazione e Ricerca Don Lorenzo Milani e Scuola di Barbiana központi projektek kidolgozásában és megvalósításában szorosán együttműködtek a Laboratori Zonale Ausili nevével 1991-ben alapított iskolával, melynek feladata a hátrányos helyzetűben élő gyerekek szociális integrációjának segítése. Egészségügyi, illetve szociális dolgozók, hátrányos helyzetű gyerekek által látogatott iskolák és az ökei tantó pedagógusok, szülők, valamint az esélyegyenlőségi szektor dolgozóinak közreműködésével átfogó projekteket dolgoztak ki a hátrányos helyzetűek integrálásához.

A kapcsolódás számos projektet valósított meg, speciális szoftverek) is biztosították. Don Lorenzo Milani pedagógiai módszereire alapozva számos projektet valósítottak meg, és valószínűleg megmost is, amelynél célja az egyenlőség és szabad iskola létrehozása. Előfordultak bizonyos projektek, amelyek célja az egyenlőség és szabad iskola létrehozása. Előfordultak bizonyos projektek, amelyek célja az egyenlőség és szabad iskola létrehozása. Előfordultak bizonyos projektek, amelyek célja az egyenlőség és szabad iskola létrehozása.

UT AZ EGYENLŐSÉG MEGVALÓSÍTÁSÁHOZ
A KOLLEKTÍV SZÖVEGALKOTÁS MÓDSZEREIVEL.
PROGETTO TERRITORIALE HANDICAP COMUNE DI PRATO

Igaz, hogy a barbiana iskolai mar több mint 50 évvel ezelőtt jött létre, mégis a pedagógiai gondolata, valamint a módszerei tartalmaznak olyan elemeket, melyeket a mai körülmények között is innovációs lehetőségek tekintethetnek. Olaszországban a Don Milani kísérlet keretében fellesztették egy nagy nevelési-oktatói „kaland” gyökereit, ami megvalósította az olasz iskolát. A Centro Formazione e Ricerca Don Lorenzo Milani e Scuola di Barbiana nevével központi feladata, hogy gondozza Don Lorenzo Milani halála és az iskola megszűnés után az alapító pedagógiai örökséget. Mivel Milani célja az iskola létrehozásával a hátrányos helyzetű gyerekek esélyegyenlőségének biztosítása volt, ezért a központi felhasználva Milani által kidolgozott módszereket olyan projekteket hozott létre, melyek naplójukban is megteremtették a lehetőséget a hátrányos helyzetűek esélyegyenlőségére és hozzájárulnak a közösségi megismeréshez és elfogadáshoz.

„EGY NEVESSÍCS SZÍN TÖRTENETE” PROJEKT MEGVALÓSÍTÁSA

Övodapedagógusok életek azzal a lehetőséggel, hogy részt vegyennek egy projekt megvalósításában, melynek céljai a következők voltak:

- megismertetni a gyerekekkel, hogy mindenki más a képességeit és lehetőségeit illetően,
- a közösségi elfogadatlanságot, az együttműködés megtanulását a laboratóriumai játékok, játékos tevékenységek és a kollektív szövegalakítás során.

A projekt ötlegetezéje Edoardo Martini, multimédiás szakember a Centro Formazione e Ricerca Don Lorenzo Milani e Scuola di Barbiana központból, létrehozott egy CD-romot a kivitelezéséhez.

A projekt az övodába járó gyerekek mindhárom korosztályának (3–6) érdekelt-dését felkeltette, akik képességeiknek megfelelően és lehetőségeikhez mérten hozzájárultak a projekt sikeres megvalósításához.

A projekt két fázisból állt. Az elsőben, ami a tanév kezdetétől a naptári év végéig tartott a problémát felvető történettel való megismerkedés után a különböző műhelymunkák következtek, amelyekben a gyerekek aktívan részt vettek. A második fázisban, januártól a tanév végéig pedig megszületett a gyerekek által kigondolt kollektív szöveg: „Egy nevesincs szín története” címmel.

A másságról folytatott beszélgetés központi témaként a színt választották. A kiinduló pont egy történet volt *Camillo Cro-mo* címmel, amelyben a gyerekek egy olyan kaméleonnal ismerkedhettek meg, aki elégedetlen volt önmagával és minden helyzetben, amibe került, megváltoztatta a színét, amivel megpróbált alkalmazkodni az adott szituációhoz.

A mese felolvasása után kezdték meg a gyerekek a különböző műhelytevékenységeket, amelyek során a színnel, a fénnel és annak tulajdonságaival foglalkoztak. Tanulmányozták a különböző színeket, színeket keverték, színes porgettyút készítettek. Színezett műanyag lapok segítségével megismerkedtek az anyag áttetszőségével. Megfigyelték a fénytörés jelenségét: vízzel teli poharat és áttetsző prizmat helyeztek a napfény útjába, ami szivárványt vetített a falra.

A multimédiás eszközöket használták a valóság és az érzékelés különböző módjainak megismertetésére. Kísérleteket végeztek, hogy megtapasztalhassák az érzékelés különböző módjait: ugyanazt a dolgot kamerával készített felvételek segítségével más-más aspektusból mutatták meg a gyerekeknek. A fekete-fehér színek segítségével szemléltették, hogy hogyan látják az állatok a körülöttük lévő világot, speciális effekteket (fény-árnyék kombinációja) használtak, hogy megértsék a cápa érzékelését. Megmagyarázták a fecskéfarkú lepke pöttyeinek evolúciós funkcióját. Rajzokon és fényképeken keresztül tapasztalhatták meg, hogy ugyanazt a képet többféleképpen értelmezhetjük (Escher rajzai: pl. két váza vagy két egymásra néző arc). A kísérletek során felhívták a gyerekek figyelmét a kódolás egységességére szemben a jelentésbeli eltérésekkel, különbségekkel.

Megismerkedtek az emberi érzékelés látáson kívüli lehetőségeivel. Elsőtűtített helyiségben tapasztalhatták meg a gyerekek,

hogy a szemükön kívül milyen érzékszerveiket használhatják még. Megtanulhatták, hogy az érintés nem csak szocializációs célra alkalmas, hanem az érzékelés alternatív formájaként is alkalmazható. Ezen keresztül megismerhették, hogy hogyan „látják” a világot a látásukban korlátozottak. Megtanulták felismerni a színeket, megismerkedtek azok anyagi létével is: pl. a homok mint az okkersárga anyagi megjelenési formája.

A projekt második szakaszában következett a történet kitalálása, melyben az öt-évesek csoportja vett részt. Szereplőket és szituációkat javasoltak, mellyel életre keltették a Nevesincs szín történetét. Minden szín kapott vagy emocionális vagy kvalitatív értéket a gyerekektől. Volt, aki rajzos formában ábrázolta a történet részleteit. A történet helyszínét, a személyeket és egyéb elemeket kartonból és dobozokból formálták meg. A kartonfigurák életre keltése azoknak a cselekvéseknek a megfigyelésével kezdődött, amiket a történet szereplői végeznek (futás, beszéd, sírás, stb.). A megfigyelésen keresztül eljutottak a mozgássorozatok megalkotásához és így a statikus alakoktól (rajz) elérkeztek annak dinamikus formájához, az életre keltett kartonfigurákhoz.

A történet szereplői szoros kapcsolatban állnak mindazzal, amivel a gyerekek a projekt első szakaszában megismerkedtek. A prizma a mesében kristállyá változik, amelyen keresztül megszületnek a szivárvány színei. A nevesincs szín a szivárvány színeinek keveredéséből jön létre, ezáltal ő a legcsúnyább, de a leggazdagabb is. Mivel a téma szintetizáló eleme a másság és annak elfogadatlansága, ezért a történet címe is Egy nevesincs szín története lett, kifejezve ezzel a többi ismert szintől való eltérést. A falu, ahol játszódik a mese, kezdetben fekete-fehér. Ezt kiszínezve születik meg a többi szereplő: a színek. A kút jelenti azt az eszközt, ami összekeveri a színeket és így megadja az eredetét a Nevesincs színnek.

A PROJEKT HATÁSA

A projekt megvalósítása során lezajlik a gyerekekben az az azonosulási folyamat, melynek végeredményeként közelebb kerülnek a mássághoz és annak elfogadásához. Az érzékelés különböző formáinak a megismerésével megtapasztalhatták, hogy mindenki

másként látja a világot és nem csak egyetlen lehetséges módja van a megismerésnek. A történet megalkotása során pedig megtanulhatták az együttműködést társaikkal. megtapasztalhatták, hogy mindenki saját képességeinek megfelelően hozzá tud járulni a feladatok megvalósításához.

EGY NEVESINCS SZÍN TÖRTÉNETE

A kollektív szövegalkotáson alapuló, a másság megismerésére és elfogadatlanságára irányuló projekt ismertetése nem teljes anélkül, hogy ne mutatom be magát az eredményt: Egy Nevesincs szín történetét.

Ez a történet egy fekete-fehér faluról szól.

A fehér azt mondta a feketének: „Nézd, mindig nappal van!”

A fekete erre azt felelte: „Nem, mindig éjszaka van!”

Igazából délután volt.

Egyszer egy úrhajó érkezett az úrból és leszállt a falu főterén. Egy nagyon furcsa alak ereszkedett le, ezüst ruhában, átlátszó szárnyakkal. Kristálynak hívták.

„Ez a falu nagyon szomorú – mondta. – Kellene ide valami, ami nem csak fehér és fekete!”

Kristály kinyitotta a szárnyait és repülni kezdett a falu felett. Hirtelen egy napsugár átsütött áttetsző szárnyain és megjelentek a szivárvány mosolygó színei! Kristály tágra nyitotta a szemét és azt kérdezte: „... hát ti kik vagytok?”

A színek vidáman összekeveredtek és elkezdtek körben táncolni, egyre gyorsabban forogtak, mígnem észrevették, hogy eltűntek.

„Állj! – mondta Kristály. – Szükségem van rátok, hogy kiszínezzem ezt a falut.”

A piros kiszínezte a házak tetejét, a zöld a fűvet a kertekben, a sárga a Napot, a narancssárga a virágokat. Csak a falu főterén álló kút maradt fehér!

A piros pirosra, a zöld zöldre akarta színezni.

Az összes szín belemerült a kútba, a víz színe pedig csúnya lett és még neve sem volt.

Az arra járó emberek örültek, hogy a falu tele lett színnel, de senki sem ment a kút közelébe, mert a víz csúnya volt.

Csak egyetlen kislány ment a kút közelébe és meghallotta, hogy valaki sír. A Nevesincs szín volt az.

Györi Anna: Alumnos de la Escuela de Barbiana: Carta a una maestra. In: Magyar Pedagógia 1989. 9. évf. No. 2. Kasziantowicz, Ulrich Hrsg. (1982): Wege aus der Isolation. Konzepte und Analysen der Integration Behindertener in Dänemark, Norwegen, Italien und Frankreich. G. Schindele Verlag, Heidelberg.

Martinelli, Edoardo (2002): Pedagogia dell'aderenza. Polaris s. r. l., Vicchio di Mugello - Firenze.

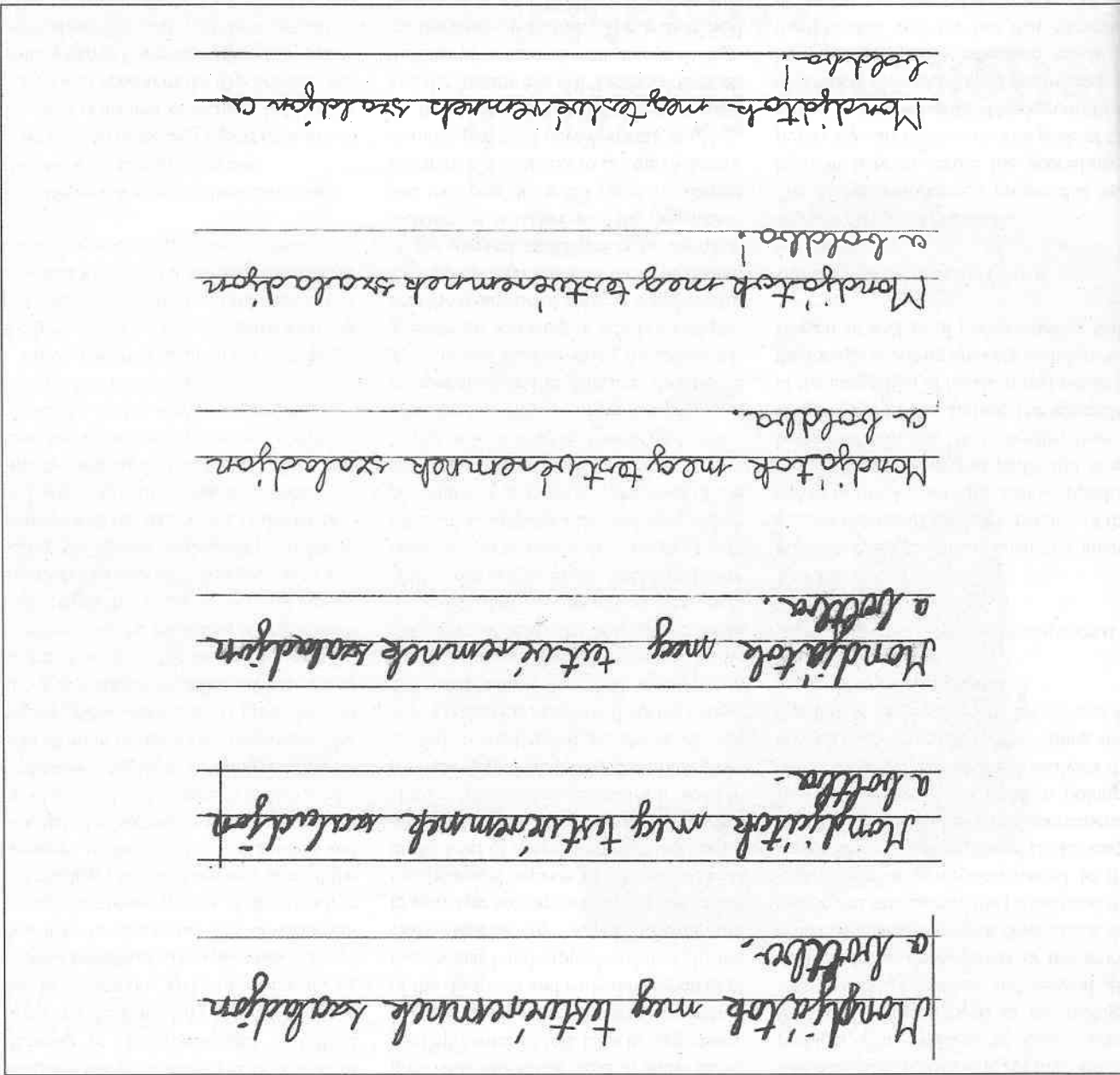
Progetto Territoriale Handicap Comune di Prato multimedia CD-Rom.

Die Schülerschule von Barbiana. Brief über die Lust am Lernen. (1984) Verlag Klaus Wagenbach, Berlin.

egy kicsi, és tudok neked mesélni a szere-
tetől, a békéről és mondhatok neked fan-
tasztikus, mulatságos, illatos és vidám tör-
téneteket."
A kislány és a Nevesincs szín öreke bará-
tok maradtak!

BIBLIOGRÁFIA

„Miert sírsz?” – kérdezte a kislány.
„Szomorú vagyok, mert csúnya vagyok
senki sem akar játszani velem!”
„Nekem tetszel, gyere velem, elviszlek
ozsánk, letöröllek és utána játszunk
gyűrt!”
A kislány megtörölte és melegen átölelte
szint.
„Köszönöm – monda a szín. – Örülök,
ogy találkoztam veled, együtt sokat tu-
nk játszani, és még ha nincs is nevem és
nem is vagyok olyan szép és fontos mint a
távirányú szín, van bennem belőled

Elekter Lónk József: 5-10 éves gyermekek számára fejlesztésről: óvodások spontán trása, also ragozatosok helyesírás-fejlesztése c. cikkéhez, 44. oldal